УДК 002=030:311.21](477)"1986/2013"

Антоніна Зоряна,
аспірантка кафедри інформаційних комунікацій та бібліотекознавства Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

Статистичний аналіз потоку перекладів художньої та дитячої літератури України за 1986—2013 рр.
(за матеріалами статистичного збірника "Друк України")

На основі матеріалів статистичних збірників "Друк України" проаналізовано хронологічний та мовні параметри документного потоку перекладних неперіодичних видань художньої та дитячої літератури України за 1986—2013 рр. Висвітлено його динаміку та основні тенденції.

Ключові слова: *переклад, перекладні видання, художня література, дитяча література, документний потік, статистичний аналіз.*

У суспільстві одним із найкращих показників здобутків національної культури є художня література, не менш важлива роль належить і дитячим виданням, завдяки яким здійснюється навчання, духовне становлення, залучення майбутнього покоління до світової скарбниці знань.

Переклад як засіб, різновид міжмовної та міжкультурної комунікації сприяє поширенню ідей і літературних праць різними мовами в різних культурах, їхньому постійному взаємозбагаченню. Вивчення документного потоку перекладів як соціокультурного феномену надає широкі можливості для дослідження ступеня інтегрованості літературно-художніх надбань певної держави в загальносвітовий інформаційний та культурний простір. Визначити наявність зв'язків з окремими країнами в цьому аспекті допомагають кількісні показники перекладних видань, що викликає безперечний інтерес до їхнього вивчення.

На території України статистичний облік видавничої продукції здійснює державна наукова установа Книжкова палата України. Кількісні показники перекладних видань художньої та дитячої літератури за звітній період представлено у щорічному статистичному збірнику "Друк України" [3], який видає зазначена установа.

Спроби вивчення потоку перекладів художньої та дитячої літератури українського видавничого ринку є фрагментарними [1; 2; 4; 5]: кількісні показники перекладів художньої літератури за 1991—1999 рр. висвітлено в публікаціях Г. Блошицької [1], за 2005—2006 рр. — М. Костенко [4]; перекладної дитячої художньої літератури за 2005—2009 рр. — О. Литвиненко [5]; аналіз перекладів літератури для дітей в Україні упродовж 1999—2003 рр. — Л. Дем'янової [2].

На основі даних Книжкової палати України, а також каталогів видавництв та їхніх сайтів, книгарень, національних бібліотек країн-реципієнтів тощо було здійснено спробу комплексного дослідження українського сегмента аналізованої сфери за 1991—2012 рр. у межах проекту Book-Platform фонду Next Page (Софія, Болгарія). Дослідження перекладів українською мовою [7] охоплює переважно значущі твори художньої, дитячої літератури та гуманітаристики за 1992—2012 рр., а перекладів з української мови — лише 10 цільових мов: вірменську, грузинську, польську, чеську, сербську, французьку, німецьку, норвезьку, шведську та англійську (останню проаналізовано за 2000—2013 рр.) [6].

На нинішньому етапі детального статистичного аналізу документного потоку перекладів художньої та дитячої літератури українського видавничого ринку немає, що і зумовлює *актуальність* публікації.

Мета статті — висвітлити динаміку та основні тенденції документного потоку перекладних неперіодичних видань (далі — перекладів) художньої та дитячої літератури за 1986—2013 рр. на основі аналізу матеріалів статистичних збірників "Друк України".

Хронологічні межі дослідження зумовлено інформацією, представленою у 19 збірниках, починаючи з випуску за 1986—1990 рр. і закінчуючи за 2013 р. включно.

Аналіз здійснювався за *параметрами*: рік випуску, річний обсяг, цільова мова (мова перекладу) та мова оригіналу.

Статистичний облік видавничої продукції у збірнику "Друк України" відбувається за обов'язковими примірниками видань, зареєстрованими у Книжковій палаті України протягом звітного періоду, але незалежно від року їхнього випуску. Тому ступінь повноти вміщеної статистичної інформації та достовірність розподілу за роками випуску зумовлено своєчасним і в повному обсязі надсиланням обов'язкових примірників виготовленої видавцями продукції.

До тематичного розділу Х*удожня література* належать: українська та зарубіжна проза, поезія, драматургія, фантастика і містика, сентиментальний та історичний роман, детективна і пригодницька література, мемуари, біографії, документалістика, публіцистика, фольклор, міфологія, народна поетична творчість, література мовами національних меншин та інша літературна творчість. У збірниках "Друк України" за 1986—1990 і за 1991—1996 рр. у таблицях "Випуск художньої літератури, перекладеної різними мовами" серед мов перекладу виокремлено українську, російську та "інші" (які саме не уточнюється). Мови оригіналу розподілено на дві категорії — "народів СНД" та "народів зарубіжних країн", які конкретизовано тільки кількістю мов, що увійшли до них. Детальний розподіл показників за кількістю та назвами цільових і мов оригіналу представлено на сторінках збірника від 1997 р.

© Зоряна А., 2015

Розділ *Дитяча література* (або видання для дітей і юнацтва) вміщує науково-пізнавальну, довідкову, художню, літературу мовами національних меншин України та дитячу літературну творчість. Таблиці "Випуск дитячої літератури, перекладеної різними мовами" представлено у збірниках, починаючи з 1997 р. Всі вони детально розкривають і кількість, і назви цільових та мов оригіналу.

Для полегшення сприймання цілісної картини, враховуючи те, що видання можуть бути як одномовними так і багатомовними, всю різноманітність таких категорій мов, як "декілька мов народів, що проживають в Україні та країнах СНД", "мови національних меншин України", "мови народів СНД", "декілька мов зарубіжних країн (без країн СНД)", "декілька мов зарубіжних країн (включаючи країни СНД)" тощо зведено до чотирьох: "мови України"; "декілька мов України"; "мови світу"; "декілька мов світу".

У процесі роботи з показниками, наведеними у таблицях збірника, було виявлено певні неточності, які скоріше є технічними помилками, але їх взято до уваги в пропонованому дослідженні:

— що стосується перекладів художньої літератури українською мовою: за 2007 р. у Таблиці 14 замість 105 одиниць наведено лише 61, з відповідною зміною загальної кількості перекладів розділу з 314 на 358 одиниць;

— що стосується перекладів дитячої літератури українською мовою: 1) за 1998 р. у Таблиці 16 замість 27 наведено 33 одиниці, що зумовлює зміну загальної кількості перекладів розділу з 40 на 34; 2) за 2005 р. у Таблиці 16 замість 149 наведено 152 одиниці, з відповідною зміною загальної кількості з 188 на 185; 3) за 2013 р. у Таблиці 16 замість 342 одиниць наведено 792, з відповідною зміною загальної кількості з 1023 на 573 (майже вдвічі).

Відповідно до статистичних показників Книжкової палати України за 1986—2013 рр., враховуючи викладене, протягом 1986—2013 рр. у межах тематичного розділу *Художня література* в Україні перекладено 7685 одиниць, що становить 33% загального потоку перекладів. Відповідно 15 607 одиниць (67%) є перекладними виданнями іншої тематичної спрямованості, враховуючи дитячу літературу. Нижче наведено динаміку їх кількісного (діагр. 1) та відсоткового співвідношення (діагр. 2).

У потоці художньої літератури (діагр. 3) спостерігається домінування оригінальних видань з середнім показником 78% до 22% перекладних. Хронологічно частина перекладів є майже стабільною упродовж 1986—1990 рр. із коливанням від 35 до 29%, а також протягом 2004—2013 рр. — від 10 до 16%. Період 1991—2003 рр. характеризується істотними змінами, де найвищий показник сягає 49,6% у 1994 р., найнижчий — 4% у 1999 р.

Діагр. 1. Динаміка співвідношення перекладів художньої літератури та перекладів іншої тематичної спрямованості за 1986—2013 рр. (друковані одиниці)

Діагр. 2. Динаміка співвідношення перекладів художньої літератури та перекладів іншої тематичної спрямованості за 1986—2013 рр. (%)

Діагр. 3. Динаміка співвідношення оригінальних та перекладних видань художньої літератури за 1986—2013 рр.

Упродовж окресленого періоду 58% (4476 одиниць) потоку перекладної художньої літератури становили російськомовні, 38% (2925 одиниць) — україномовні, 4% (283 одиниці) — іншомовні переклади. У динаміці їх кількісного співвідношення (діагр. 4) спостерігалося різке зростання числа російськомовних перекладів (з 75 до 385) у 1994 р., упродовж наступних п'яти років — поступове зменшення до критичного показника 6 одиниць у 1999 р. Істотними змінами у відсотковому співвідношенні (діагр. 5), окрім зазначених років, було збільшення на 20% у 1991 р. і на 30% у 2001 р.

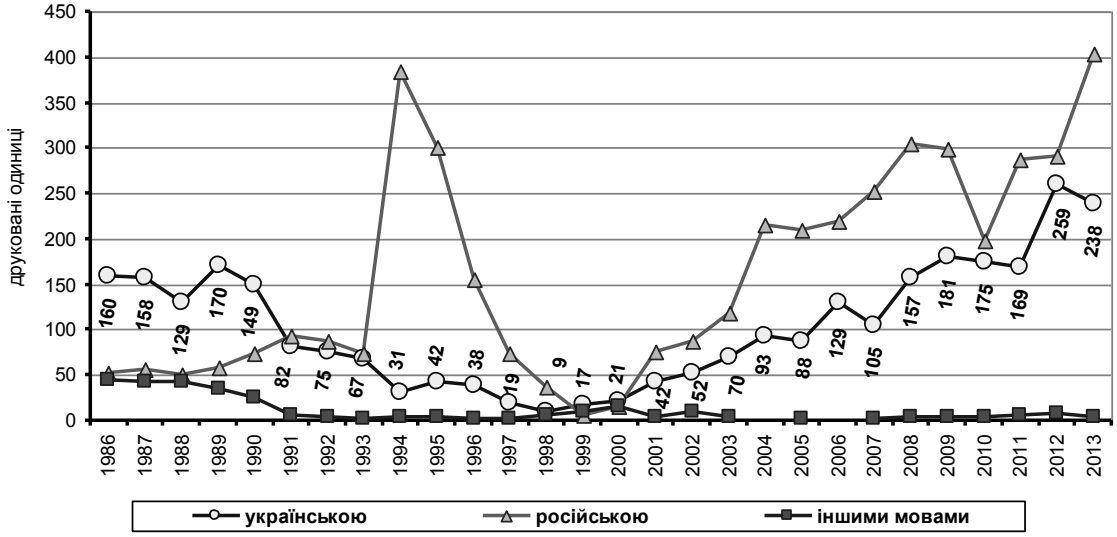

Діагр. 4. Динаміка співвідношення перекладів художньої літератури українською, російською та іншими мовами за 1986—2013 рр. (друковані одиниці)

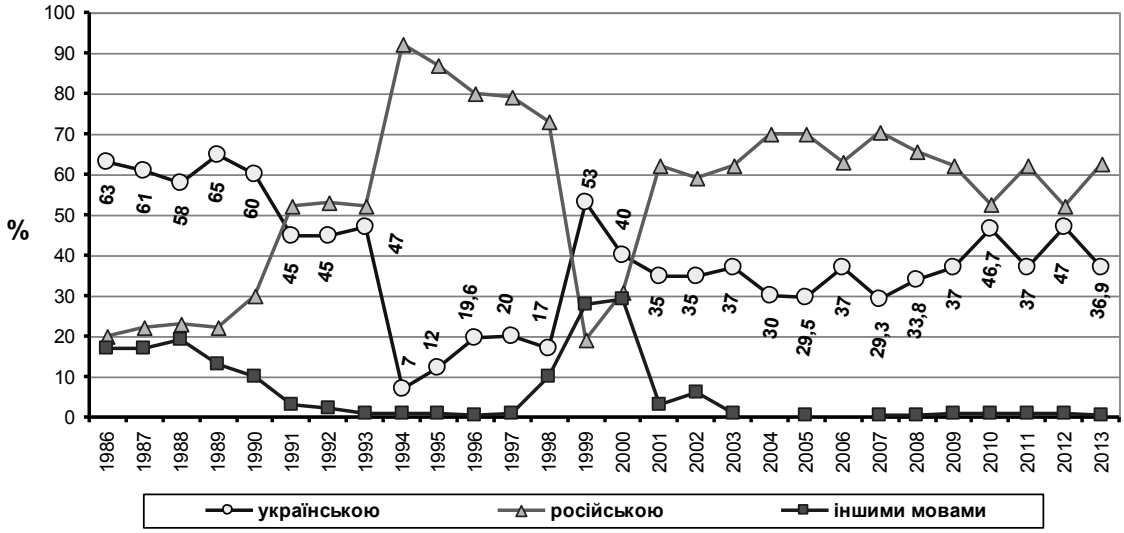

Діагр. 5. Динаміка співвідношення перекладів художньої літератури українською, російською та іншими мовами за 1986—2013 рр. (%)

Динаміці перекладів українською мовою у кількісному співвідношенні (діагр. 4) притаманна хвилеподібність з перевагою протягом 1986—1990 рр. та 1999—2000 рр. Тенденція до скорочення, що розпочалася у 1991 р., завершилася найнижчим показником у 9 одиниць у 1998 р. і надалі змінилася поступовим збільшенням. Серед істотних змін у відсотковому співвідношенні (діагр. 5) відзначимо стрімке скорочення на 40% у 1994 р., найнижчі показники протягом наступних п'яти років, а також збільшення на 36% у 1999 р.

Найвищі показники перекладів художньої літератури іншими мовами простежуються лише упродовж 1986—1990 рр. — 25—44 одиниці. Протягом всього наступного періоду вони не перевищували 15, а у 2004 і 2006 рр. їх не було загалом.

Детальне відображення кількісних показників щодо кожної з цільових мов та мов оригіналу у потоці перекладів художньої літератури протягом 1997—2013 рр., що охоплює 4990 одиниць, подано в табл. 1.

Таблиця 1

Кількісний розподіл перекладів художньої літератури за цільовими мовами та мовами оригіналу (1997—2013 рр.)

Цільова мова та мова оригіналу	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Всього
Українська	**19**	**9**	**17**	**21**	**42**	**52**	**70**	**93**	**88**	**129**	**105**	**157**	**181**	**175**	**169**	**259**	**238**	**1 824**
з азербайджанської										1	1				1	1		4
з албанської																1		1
з англійської		2	2	3	10	9	19	29	27	43	39	40	62	65	43	61	62	516
з арабської					1										1			2
з білоруської						2			1		2	1		2	3	2	3	16
з болгарської						1							1		1	1	1	5
з боснійської																	1	1
з вірменської								3					1				2	6
з голландської	1					1			1	1			1	2	1		1	9
з грецької						1		1	2									4
з грузинської							1	2	2	1				3				9
з давньогрецької						1		1	1	5		2	3	2	1	2	1	19
з давньоруської					2													2
з датської																1	3	4
з есперанто																	1	1
з естонської									2									2
з мов народів Індії	1											1					1	3
з івриту (давньоєврейської)	1									1	1	2	1		1	2		9
з їдишу (єврейської)				1												1	1	3
з іспанської		1		1		1	1		5	1		5	5	1	6	8	10	45
з італійської					1		2	1		6	2	17	10	7	6	8	9	69
з казахської														1				1
з киргизької							1											1
з китайської							1				1				1	1	1	5
з корейської												1	1	2				4
з кримськотатарської	1							1										2
з латинської			2			1		1	1				3	1	1	1	3	14
з латиської														1		2	1	4
з литовської						1	1											2
з німецької	2	3	5	2		3	7	3	6	13	5	13	8	9	13	27	22	141
з норвезької	1		1	1				2			3	2		3	5	6	8	32
з перської (фарсі)	1							1				1		2	3	2		10
з польської	3	1	2	3	4	4	6	4	8	11	12	22	15	18	23	22	33	191
з португальської									3	1	6			4		1	6	21
з російської	2			3	9	6	12	10	9	13	10	20	22	22	15	37	19	209
з романської (циганської)						1												1
з румунської					1			1			2			1			1	6
з сербської								3		1		3	1	1		2	1	12
зі словацької	1		1		1		1		1			3	1		2	2		13
зі словенської														1		1		2
зі старослов'янської							1		1				1	1	1			5
з таджицької						1					1							2
з турецької								1		1	1		2	1	3	8	4	21
з туркменської										1						1		2
з угорської								1						1			1	3
з фінської									1	3					1		2	7
з французької	2	2	1	3	6	6	13	21	11	19	11	9	21	10	18	34	26	213
з хорватської	1									1		2		2	3		1	10
з чеської			1		1	1				1		2	3		1	6	4	20
з чуваської			1															1
зі шведської			1					1	2	2		1	3	1	5	11	5	32
з шотландської																	1	1
з японської				1	1		1	2	1	2	2	6	12	2	4	5	2	41
з мов України				1														1

Продовження таблиці 1

з мов світу	1				5	12	3	4	3	1	6	4	4	9	6	2	1	61
з декількох мов світу	1			2														3
Російська	**73**	**37**	**6**	**16**	**75**	**88**	**118**	**216**	**210**	**219**	**252**	**305**	**299**	**197**	**287**	**291**	**403**	**3 092**
з азербайджанської													1					1
з албанської																	1	1
з англійської	41	17	2	9	28	50	87	191	137	123	129	201	184	117	185	170	231	1 902
з арабської										1	2			1		5	2	11
з болгарської									1									1
з вірменської												1						1
з голландської						1						1	2					4
з грецької					2			1										3
з грузинської	1			1														2
з давньогрецької					3						1				4		1	9
з датської										1					1			2
з естонської																1		1
з мов народів Індії											1	1			1	5		8
з івриту (давньоєврейської)												1	1					2
з їдишу (єврейської)	1					2							1					4
з іспанської								1	2	2	12	10	8	5	8		5	53
з італійської	1	1							1	3	1	2	6	3	2	4	3	27
з китайської								1	2	2		3	2			1		11
з кримськотатарської						1	1					3		1			1	7
з латинської					5							2		1				8
з монгольської								1										1
з німецької	10	4			25	8	7	8	15	21	28	22	31	23	25	28	35	290
з перської (фарсі)		1		1					1			4	1	1	4	5	8	26
з польської								2		1	2	3	1	1	1	2	1	14
з португальської					1	15	12	2	15	12	20	1		3	4	3	1	89
з румунської				1												1		2
з сербської												1						1
з словацької												1		3			1	5
зі старослов'янської																	1	1
з таджицької										2	1							3
з тибетської							1											1
з турецької								1		1			1			2		5
з української	3	1	1		1	3	1	4	4	1	3	11	9	5	4	11	17	79
з французької	10	13	2	1	9	5	3	4	30	41	48	33	42	32	44	47	79	443
з хорватської	1										1			1	1			4
з чеської						1											1	2
з чеченської																	1	1
зі шведської	2								1								2	5
з японської										1			5		2		4	12
з мов України			1															1
з мов світу					1	2	6		1	7	3	4	4		1	6	8	43
з декількох мов світу	3			3														6
Українська і російська													**2**			**1**	**1**	**4**
з англійської													2					2
з мов світу																1	1	2
Англійська	**1**				**1**	**1**			**1**							**3**		**7**
з польської																1		1
з російської																1		1
з української	1				1	1			1							1		5
Болгарська					**1**													**1**
з української					1													1
Кримськотатарська			**1**											**1**		**2**		**4**
з азербайджанської																1		1
з російської														1				1
з турецької																1		1
з української			1															1
Польська				**1**													**2**	**3**
з української				1													2	3
Румунська											**1**	**1**		**1**	**1**			**4**
з грузинської												1						1
з російської											1							1
з української														1	1			2
Русинська							**2**									**1**		**3**
з сербської																1		1
з угорської							1											1
з мов світу							1											1

Продовження таблиці 1

Угорська															**2**			**2**
з естонської															1			1
з мов світу															1			1
Французька												**2**	**1**		**1**		**1**	**5**
з російської												1	1		1			3
з української												1						1
з української і російської																	1	1
Декілька мов України			**4**	**3**		**1**												**8**
з кримськотатарської			1															1
з російської			1	1		1												3
з української			2	1														3
з мов світу				1														1
Мови України		**1**																**1**
з мов світу		1																1
Декілька мов світу			**4**	**11**	**2**	**8**	**1**											**26**
з англійської						1												1
з арабської				1														1
з болгарської				1														1
з їдишу (єврейської)				2														2
з іспанської				1														1
з німецької			1	1														2
з польської				1														1
з румунської				1	1		1											3
з української			3	3	1	2												9
з французької						3												3
з чеської						1												1
з японської						1												1
Мови світу		**3**											**1**	**1**	**1**			**6**
з іспанської		1																1
з польської		1													1			2
з російської													1					1
з сербської														1				1
з мов світу		1																1

Серед виокремлених 10 цільових мов найбільше художньої літератури в Україні перекладено російською — 3092 (62%) та українською — 1824 (36,5%) одиниць. Решту мов становили англійська, французька, румунська, кримськотатарська, польська, русинська, угорська і болгарська.

Категорії, в яких цільова мова перекладу конкретно не уточнюється, становлять 0,8%, кількісний розподіл такий: "декілька мов України" — 8, "мови України" — 1, "декілька мов світу" — 26, "мови світу" — 6 одиниць.

У потоці перекладів художньої літератури українською мовою найбільше перекладено з англійської (28%), французької (11,7%), російської (11,5%), польської (10,5%), німецької (7,7%), італійської (3,8%), іспанської (2,5%), японської (2,2%), норвезької і шведської (по 1,7%).

Серед 56 мов оригіналу, з яких здійснено переклади, безперечним лідером залишається англійська — 2421 одиниця (48,5%); динаміку проілюстровано нижче (діагр. 6)

До першої десятки також увійшли французька (13%), німецька (8,7%), російська (4,4%), польська (4,2%), португальська (2,2%), українська (2%), іспанська (2%), італійська (1,9%), японська (1,1%) мови. Цю динаміку відображено у діагр. 7, 8.

Динаміка першої десятки мов свідчить про епізодичний брак перекладів з російської мови (1998), іспанської (1997, 1999, 2001), італійської (1999, 2000, 2002), португальської (1997—2000 і 2009), японської (1997—2000).

Серед мов, чий показник перебуває в межах 40—10 одиниць: шведська, перська (фарсі), норвезька, давньогрецька, турецька, чеська, латинська, словацька, білоруська, китайська, сербська, арабська, хорватська, голландська, грузинська, іврит, мови народів Індії, румунська і кримськотатарська. Решта мов не перевищують 10 одиниць.

Категорії, в яких мови оригіналу конкретно не уточнюється, становлять 2,4% і мають вигляд: "мови України" — 2, "декілька мов світу" — 9, "мови світу" — 111 одиниць.

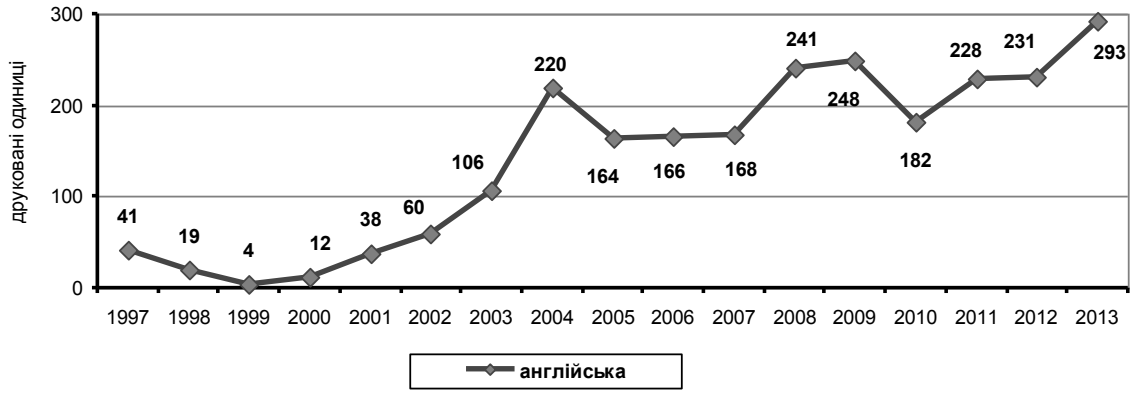

Діагр. 6. Динаміка перекладів художньої літератури з англійської мови (1997—2013 рр.)

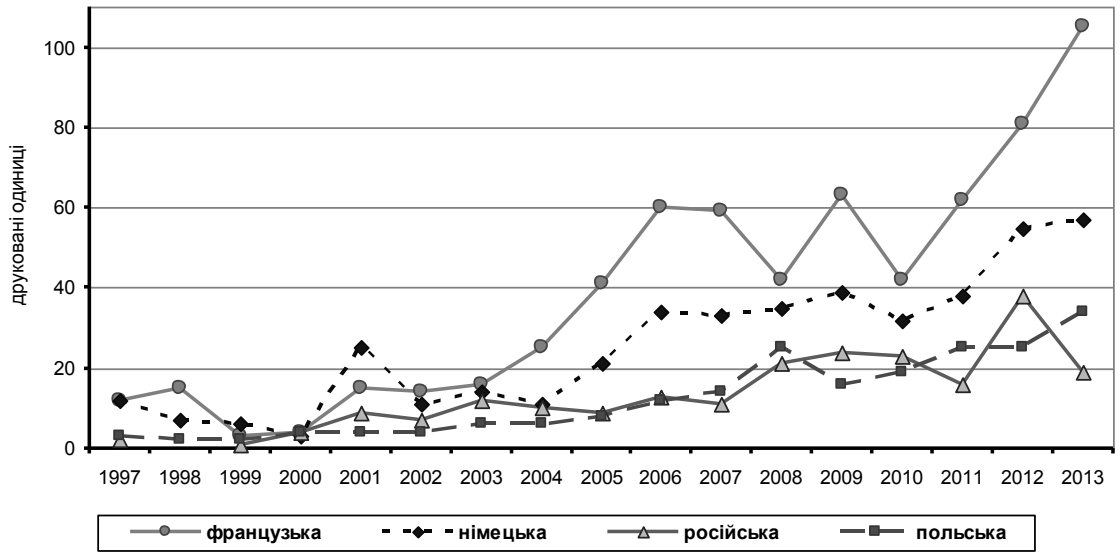

Діагр. 7. Динаміка перекладів художньої літератури з французької, німецької, російської, польської мов (1997—2013 рр.)

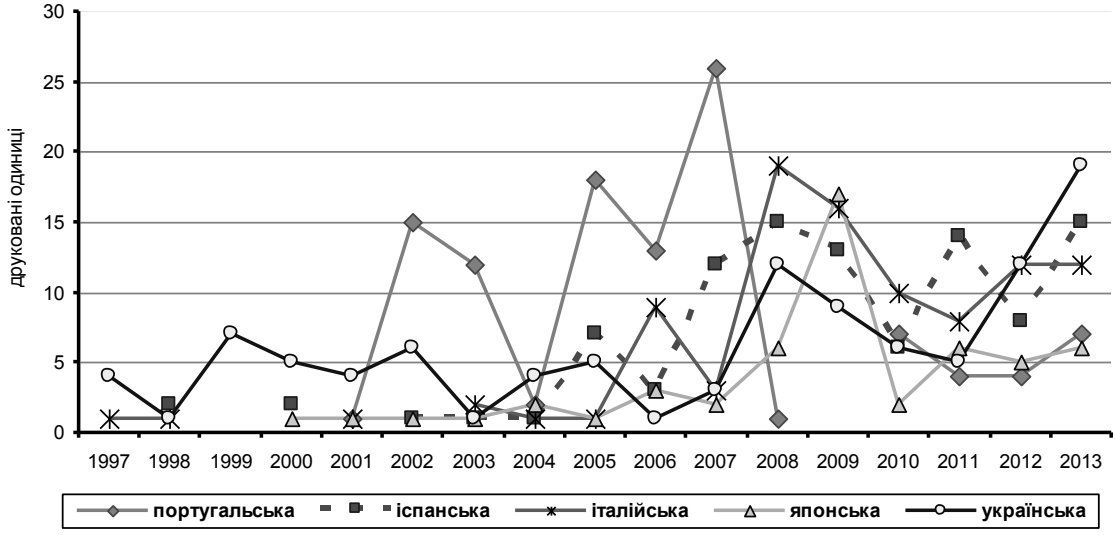

Діагр. 8. Динаміка перекладів художньої літератури з португальської, іспанської, італійської, японської, української мов (1997—2013 рр.)

Детальне хронологічне відображення кількісних показників щодо цільових мов у потоці перекладів художньої літератури з української мови наведено у табл. 2.

Перше місце серед семи цільових мов посідає російська — 76%. Наступними зі значним відривом є англійська — 5%, польська — 3%, румунська — 2%. Найменше перекладено болгарською, кримськотатарською і французькою. Категорії "декілька мов України" і "декілька мов світу" становлять 11%.

У загальному потоці перекладів упродовж 1997—2013 рр. на видання дитячої літератури припадає 26% (4374), відповідно, на видання для дорослих — 74% (12 497 одиниць). Динаміку їхнього кількісного співвідношення наведено у діагр. 9.

Таблиця 2

Кількісний розподіл перекладів художньої літератури з української мови (1997—2013 рр.)

Цільова мова	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Всього
Англійська	1				1	1			1							1		**5**
Болгарська					1													**1**
Кримськотатарська			1															**1**
Польська				1													2	**3**
Російська	3	1	1		1	3	1	4	4	1	3	11	9	5	4	11	17	**79**
Румунська														1	1			**2**
Французька												1						**1**
Декілька мов України			2	1														**3**
Декілька мов світу			3	3	1	2												**9**
Всього	**4**	**1**	**7**	**5**	**4**	**6**	**1**	**4**	**5**	**1**	**3**	**12**	**9**	**6**	**5**	**12**	**19**	**104**

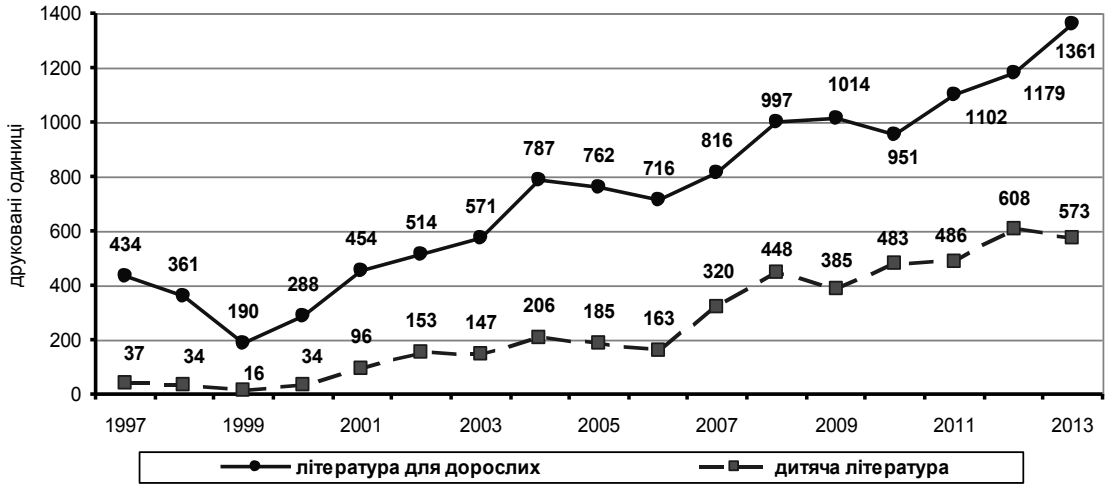

Діагр. 9. Динаміка співвідношення перекладів дитячої літератури та літератури для дорослих за 1997—2013 рр. (друковані одиниці)

Динаміка відсоткового співвідношення (діагр. 10) демонструє поступове збільшення частини дитячої та одночасне зменшення літератури для дорослих, що зумовило скорочення різниці між ними вдвічі: з 84 до 40%, а в 2010 і 2012 рр. — до 32%.

Відсоткове співвідношення у потоці дитячої літератури (діагр. 11) демонструє домінування оригінальних видань із середнім показником 76% до 24% перекладних. Хронологічно частина перекладів є відносно стабільною, порівняно із потоком художньої літератури, та характеризується коливанням від 10 до 29%, окрім 2010—2011 рр. (35—38%).

Протягом окресленого періоду 77% (3355 одиниць) потоку перекладної дитячої літератури становили україномовні, 22% (973 одиниці) — російськомовні, 1% (46 одиниць) — іншомовні переклади. У динаміці їхнього кількісного співвідношення виразна перевага перших з тенденцією до зростання, за винятком 2009 і 2013 рр. (діагр. 12).

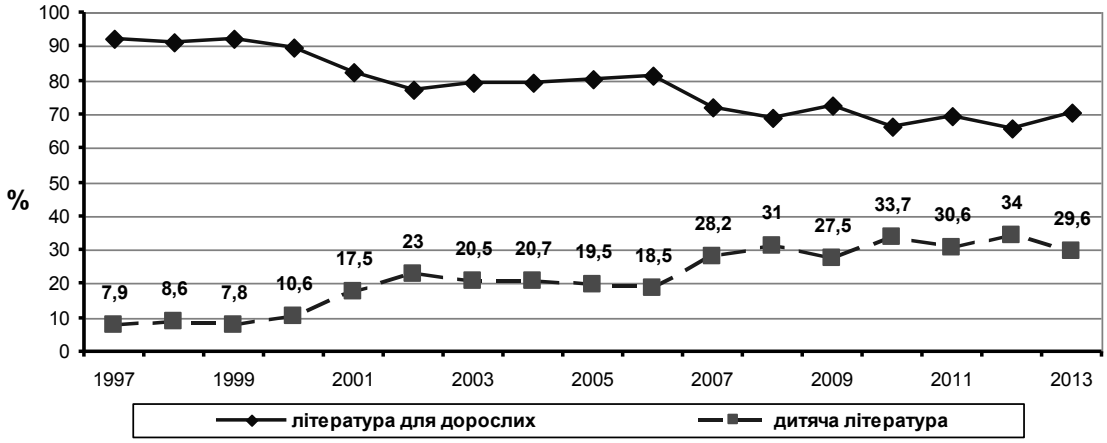

Діагр. 10. Динаміка співвідношення перекладів дитячої літератури та літератури для дорослих за 1997—2013 рр. (%)

Діагр. 11. Динаміка співвідношення оригінальних та перекладних видань дитячої літератури (1997—2013 рр.)

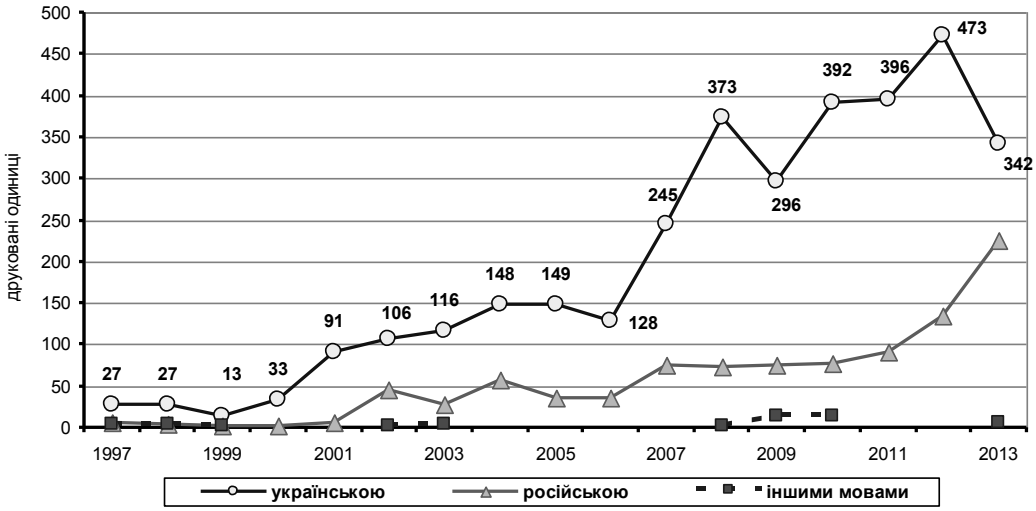

Діагр. 12. Динаміка співвідношення перекладів дитячої літератури українською, російською та іншими мовами за 1997—2013 рр. (друковані одиниці)

Відсоткове співвідношення (діагр. 13) свідчить про коливання частини перекладів українською мовою у межах від 69 до 84%, а перекладів російською в межах 12—30%, окрім 2000, 2001 і 2013 рр. Іншомовні переклади представлено епізодично.

Кількісні показники потоку перекладної дитячої літератури за ознакою цільової та мови оригіналу детально відображено у табл. 3.

Серед іншомовних перекладів цільова кримськотатарська мова становить 0,4%, румунська — 0,2%, англійська — 0,07%; молдавська, старослов'янська і угорська — по 1 одиниці. Двомовні видання українською та російською — 0,1%.

Категорії, в яких цільова мова перекладу конкретно не уточнюється, становлять 0,2%, зокрема: "декілька мов України" — 2, "декілька мов світу" — 6 одиниць.

У потоці перекладів дитячої літератури українською мовою найбільше перекладено з англійської (37%), російської (22%), німецької і французької (по 9%), італійської (3,3%), датської (3%), польської (2,3%), шведської (по 2%) та іспанської (1%).

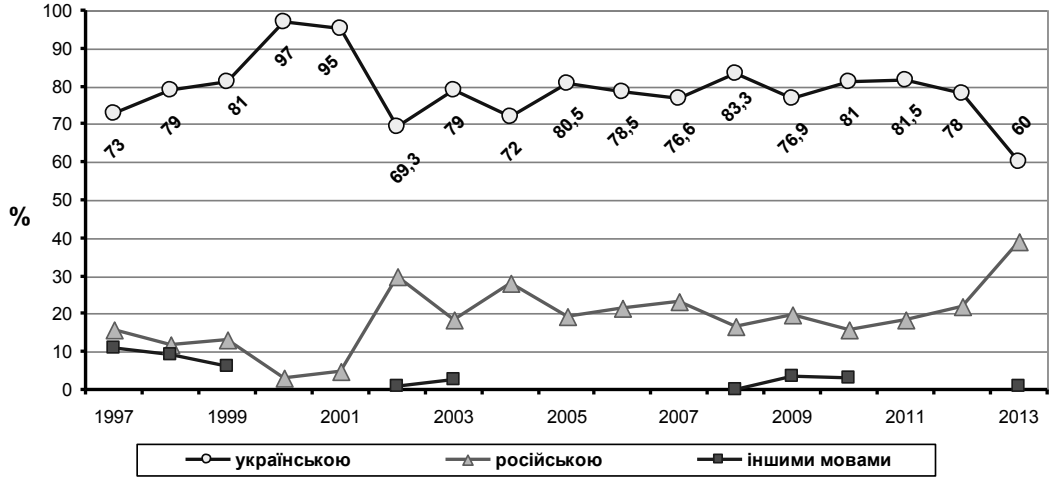

Діагр. 13. Динаміка співвідношення перекладів дитячої літератури українською, російською та іншими мовами за 1997—2013 рр. (%)

Таблиця 3

Кількісний розподіл перекладів дитячої літератури за цільовими мовами та мовами оригіналу (1997—2013 рр.)

Цільова мова та мова оригіналу	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Всього
Українська	**27**	**27**	**13**	**33**	**91**	**106**	**116**	**148**	**149**	**128**	**245**	**373**	**296**	**392**	**396**	**473**	**342**	**3 355**
з азербайджанської											1				1			2
з англійської	3		2	19	25	34	35	44	26	56	85	141	139	169	100	199	163	1 240
з арабської							3		4	1	1			1		3	1	14
з білоруської								1			1					1	1	4
з болгарської														1			6	7
з вірменської															1	1		2
з голландської							1							1		2		4
з грецької							1				2	1						4
з грузинської	1								2				1			2		6
з давньогрецької						1			3								1	5

Продовження таблиці 3

з датської	3	2	1			5	5	6	9	3	8	11	4	11	15	10	10	103
з естонської							2					1	3					6
з мов народів Індії						1					1	1						3
з іспанської	1						2	1	6	3	1	3	1	1	5	6	1	31
з італійської	1	1				1	2	8	9	3	4	12	6	21	21	13	10	112
з китайської											1		1					2
з корейської									1									1
з кримськотатарської						1		1						2				4
з латиської												1						1
з литовської											1		3		6	4		14
з німецької	3	9	3	3	4	10	16	20	18	10	32	25	18	16	21	55	40	303
з норвезької										2	3	3	2		1	4		15
з перської (фарсі)					1								1		1	2	1	6
з польської	1		1	1			1		3		3	19	3	8	8	19	10	77
з російської	5	4	4	4	53	32	18	25	33	18	49	77	68	75	126	89	56	736
з романської (циганської)						1												1
з румунської							1											1
з сербської												2	1		1			4
зі словацької								1		1	1		1			1		5
зі словенської															1			1
з угорської	2							1							1		2	6
з фінської									1									1
з французької	3	10	1	3	2	16	7	25	16	6	23	38	21	27	58	35	12	303
з хорватської							1										1	2
з чеської	1					1		2		2	1				2	1	1	11
зі шведської				1			3	2	3	3	3	7	7	10	7	13	13	72
з японської										3	2	2			1			8
з мов України	1									1								2
з мов світу		1		2	6													9
з декількох мов світу	2		1			3	18	11	15	16	22	29	16	49	19	13	13	227
Російська	**6**	**4**	**2**	**1**	**5**	**46**	**27**	**58**	**36**	**35**	**75**	**74**	**76**	**78**	**90**	**135**	**225**	**973**
з англійської	3	3	1		2	28	18	28	6	13	25	34	36	39	17	53	103	409
з арабської													1		1			2
з болгарської														1			5	6
з бурятської															1			1
з вірменської						1												1
з грецької			1						3	1			2					7
з давньогрецької																2	2	4
з датської								2	3		6	3	6	1	4	9	12	46
з мов народів Індії									1									1
з їдишу (єврейської)						1												1
з іспанської										2			1			1		4
з італійської								5		3		1	3	3	5	3	12	35
з кримськотатарської									8									8
з німецької	2					3		8			18	2	3	7	15	25	34	117
з норвезької																	2	2
з польської											1			1	1	12	1	16
зі словацької						1					1					1		3
з туркменської						1												1
з турецької									3									3
з угорської																	2	2
з узбецької												1						1
з української				1	3	1		5	2	1		1	3	3	8	14	22	64
з фінської																1		1
з французької	1	1				4	4	7	3	4	13	10	13	1	18	12	18	109
з хорватської																	1	1
з чеської										1		1						2
з шотландської									1		1							2
зі шведської									1	1					1		1	4
з японської						1												1
з декількох мов України						5												5
з декількох мов світу							5	3	5	9	10	21	8	22	19	2	10	114
Українська і російська																	**6**	**6**
з англійської																	6	6
Англійська						1								2				3
з датської														2				2
з української						1												1
Кримськотатарська							4						13	1				18
з англійської							2											2
з російської													13					13
з русинської							1											1

Продовження таблиці 3

з німецької							1											1
з української														1				1
Молдавська														**1**				**1**
з української														1				1
Румунська														**8**				**8**
з української														1				1
з мов світу														7				7
Старослов'янська												**1**						**1**
з датської												1						1
Угорська														**1**				**1**
з української														1				1
Декілька мов України	**1**		**1**															**2**
з грузинської	1																	1
з російської			1															1
Декілька мов світу	**3**	**3**																**6**
з німецької	1																	1
з української	2	2																4
з мов світу		1																1

Перше місце серед 44 мов оригіналу, з яких здійснено переклади, залишається за англійською — 1657 одиниць (37,8%). Наступну п'ятірку складають російська — 750 (17%), німецька — 422 (9,6%), французька — 412 (9,4%), датська — 152 (3,5%) та італійська мови — 147 одиниць (3,4%). У діагр. 14, 15 відображено динаміку, з якої простежується епізодичний брак перекладів з датської протягом 2000—2011 рр. та італійської у 1999—2001 рр.

До мов, показники яких не перевищують 100 одиниць, належать: польська (2%), шведська (1,7%), українська (1,6%), іспанська (0,8%). У межах 20 одиниць залишилися: норвезька (0,4%), арабська (0,4%), литовська (0,3%), болгарська, чеська і кримськотатарська (по 0,3%), грецька (0,2%). Решта мов не перевищують 10 одиниць.

Детальне хронологічне відображення кількісних показників щодо цільових мов у потоці перекладів дитячої літератури з української мови наведено у табл. 4.

Цільові мови очолює російська — 87,7%; решта мов, дорівнюючи 1 одиниці, становлять 6,8%, а категорія "декілька мов світу" — 5,5%.

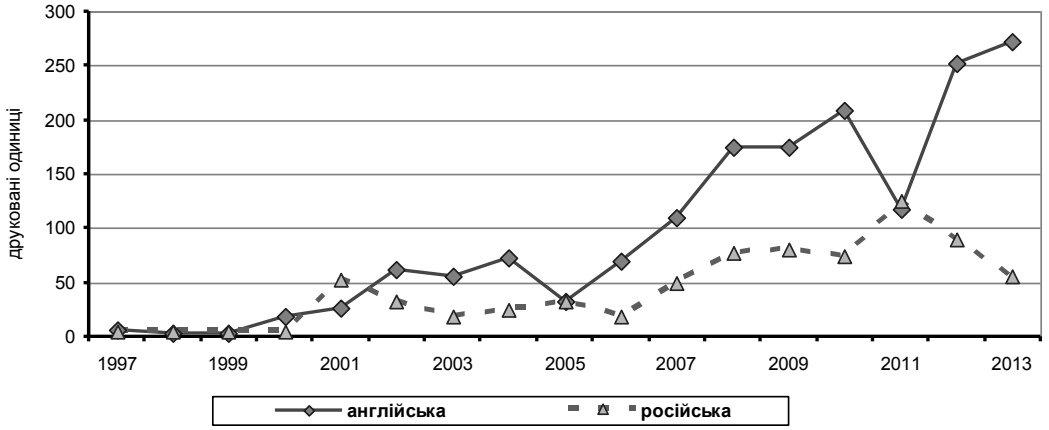

Діагр. 14. Динаміка співвідношення перекладів дитячої літератури англійською та російською мовами (1997—2013 рр.)

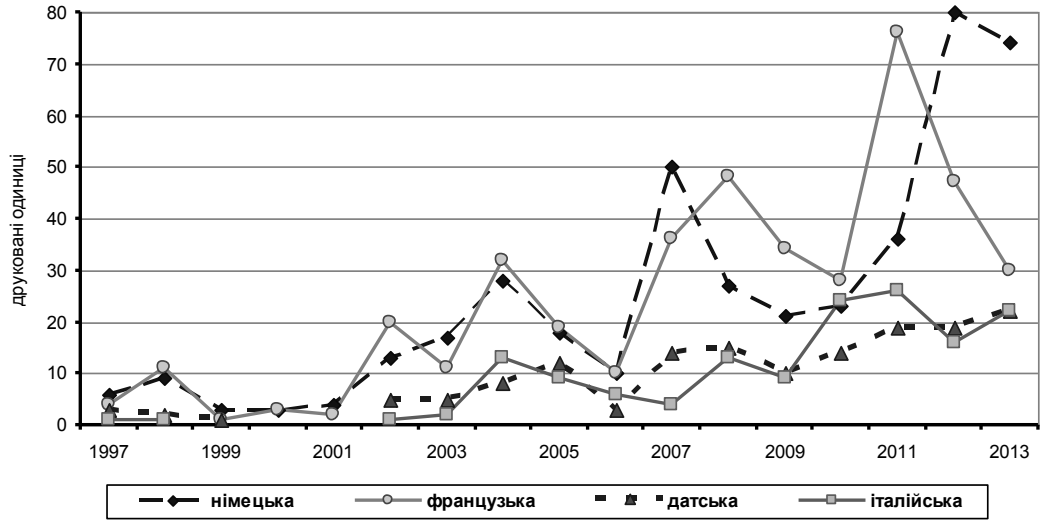

Діагр. 15. Динаміка співвідношення перекладів дитячої літератури німецькою, французькою, датською та італійською мовами (1997—2013 рр.)

Таблиця 4

Кількісний розподіл перекладів дитячої літератури з української мови (1997—2013 рр.)

Цільова мова	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Всього
Англійська						1												**1**
Кримськотатарська														1				**1**
Молдавська														1				**1**
Російська				1	3	1		5	2	1		1	3	3	8	14	22	**64**
Румунська														1				**1**
Угорська														1				**1**
Декілька мов світу	2	2																**4**
Всього	**2**	**2**		**1**	**3**	**2**		**5**	**2**	**1**		**1**	**3**	**7**	**8**	**14**	**22**	**73**

Висновки. Показники опрацьованих статистичних збірників Книжкової палати "Друк України" надали можливість простежити кількісні зміни та тенденції у динаміці документного потоку перекладів художньої літератури України протягом 1986—2013 рр. та дитячої літератури упродовж 1997—2013 рр., враховуючи параметри: рік видання, щорічний обсяг, цільова та мова оригіналу. Детальний аналіз кожної з мов здійснено за період 1997—2013 рр., що зумовлено специфікою виходу збірників.

На підставі аналізу кількісних показників встановлено, що документний потік перекладів художньої літератури за окреслений період нараховував 7685 одиниць, що становило 33% загального потоку перекладів, відповідно 69% (враховуючи дитячу літературу) були перекладними виданнями іншої тематичної спрямованості. За мовною ознакою (1997—2013 рр.) виокремлено 10 цільових мов, лідером серед яких є російська (62%), українська є другою (36,5%). Список із 56 мов оригіналу очолює англійська (48,5%), українська посідає сьоме місце (2%). Динаміка потоку свідчить про тенденцію до поступового зменшення частини перекладів художньої літератури після здобуття Україною незалежності й дотепер.

За віковою категорією у загальному потоці перекладів упродовж 1997—2013 рр. перекладна дитяча література становить 26% (4374), відповідно видання для дорослих — 74% (12 497 одиниць). У динаміці їхнього кількісного співвідношення виразна тенденція до поступового збільшення і перших, і других, у динаміці відсоткового — одночасне зростання частини перекладів дитячої та скорочення літератури для дорослих. Серед виокремлених дев'яти цільових мов у потоці перекладів дитячої літератури 77% належить україномовним виданням. Перше місце серед 44 мов оригіналу посідає англійська (37,8%), українська (1,6%) — дев'яте місце.

На сучасному етапі у збірнику "Друк України" не представлено розподіл статистичної інформації щодо перекладів у межах кожного з решти тематичних розділів упродовж 1986—2013 рр. (політична і соціально-економічна, природнича, технічна, сільськогосподарська, медична, філологічна, література з фізичної культури, з освіти, культури і педагогічних наук, з питань мистецтвознавства, а також преси, книгознавства і поліграфії, література універсального змісту), а також у межах дитячої літератури протягом 1986—1996 рр. Поза увагою залишаються видавнича та авторська структура документного потоку перекладів. Ці питання, безсумнівно, викликають інтерес і потребують подальшого поглибленого дослідження.

Список використаної літератури

1. *Блощицька Г.* Видання художньої літератури мовами національних меншин України: здобутки та проблеми 90-х років / Г. Блощицька // Вісник Книжкової палати. — 1999. — № 12. — С. 18—20.
2. *Дем'янова Л.* Статистичний огляд випуску книжкових видань для дітей в Україні / Л. Дем'янова // Вісник Книжкової палати. — 2004. — № 12. — С. 3—9.
3. *Друк* України : стат. зб. [щорічник] / уклад. С. Буряк [та ін.] / Держ. ком. телебачення і радіомовлення України, Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — Київ : Кн. палата України ім. Івана Федорова, 1998 — .
   1986—1990. — 1999. — 44 с.
   1991—1996. — 1998. — 48 с.
   1997. — 1999. — 44 с.
   1998. — 1999. — 44 с.
   1999. — 2000. — 44 с.
   2000. — 2001. — 48 с.
   2001. — 2002. — 52 с.
   2002. — 2003. — 56 с.
   2003. — 2004. — 60 с.
   2004. — 2005. — 144 с.
   2005. — 2006. — 132 с.
   2006. — 2007. — 112 с.
   2007. — 2008. — 116 с.
   2008. — 2009. — 116 с.
   2009. — 2010. — 124 с.
   2010. — 2011. — 125 с.
   2011. — 2012. — 125 с.
   2012. — 2013. — 136 с.
   2013. — 2014. — 148 с.
4. *Костенко М.* Бібліометричний аналіз потоку книг як напрямок книгознавчих досліджень (на прикладі художньої літератури 2005—2006) / М. Костенко // Вісник Львівського університету. Сер.: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. — 2010. — Вип. 4. — С. 218—224.
5. *Литвиненко О.* Якісні параметри національного книговидання дитячої літератури / О. Литвиненко // Вісник Книжкової палати. — 2010. — № 8. — С. 7—11.
6. *Переклади* з української після 1991 року. Факти, тенденції, рекомендації (резюме досліджень) / Н. Радулова, Я. Генова, А. Антоненко / Проект Book Platform фонду Next Page. — 2013. — Електрон. дані. — [София], [2014]. — Режим доступу: http://bookplatform.org/images/activities/53/translukr.pdf. — Назва з екрана. — Бібліогр. опис зроблено 16.09.2015.
7. *Переклади* на українську 1992—2012 / К. Родик М. Прихода, Н. Ваховська, М. Дроздовський / Проект Book Platform фонду Next Page. — 2013. — Електрон. дані. — [София], [2014]. — Режим доступу: http://bookplatform.org/images/activities/50/transintoukr.pdf. — Назва з екрана. — Бібліогр. опис зроблено 16.09.2015.

На основе материалов статистических сборников "Друк України" проанализированы хронологический и языковые параметры документного потока переводных непериодических изданий художественной и детской литературы Украины за 1986—2013 гг. Освещены его динамика и основные тенденции.

Basing on statistical collections of "Print of Ukraine" materials, the chronological and language parameters of Document Flow of translated non-periodical fiction and children's literature editions of Ukraine in 1986—2013 are analyzed. The dynamic and main trends of the flow are highlighted.

Надійшла до редакції 12 жовтня 2015 року